

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA PSIXOLOG XIZMATINI TASHKIL ETISH ASOSLARI

Choriyeva Durdona Anvarovna Nizomiy nomidagi Toshkent davlat
pedagogika universiteti “Maktabgacha ta’lim” fakulteti Maktabgacha ta’lim
psixologiyasi va pedagogikasi kafedrasi dotsenti,
Mahmudova Marjona Muxtor qizi “Maktabgacha ta’lim” fakulteti
magistri

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida psixolog xizmatini tashkil etish asoslari — bu maktabgacha yoshdagi bolalar uchun psixologik yordam ko‘rsatish va ularning rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan tizimli yondoshuvni anglatadi. Psixologik xizmat, bolalar va ularning oilalari uchun ta’lim jarayonida, shuningdek, bolalarning emotsional, ijtimoiy va aqliy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Maktabgacha ta’lim muassasalarida psixologlarning roli juda muhim, chunki ular bolalarning psixologik holatini tahlil qilib, kerakli yordamni taqdim etadilar va ularning to‘g‘ri rivojlanishiga hissa qo‘shadilar.

Psixolog xizmatining tashkil etilishi nafaqat bolalar uchun, balki tarbiyachilar, o‘qituvchilar va oilalar uchun ham muhimdir. Bu xizmatlar bolaning rivojlanishida yuzaga keladigan muammolarni erta aniqlash va ularga yordam berishga imkon yaratadi. Psixologik xizmatning asosiy vazifalaridan biri bolaning emotsional va psixologik ehtiyojlariga javob berish, uning ijtimoiy va aqliy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashdir.

Maktabgacha ta’lim tashkilotida psixolog xizmatining asosiy maqsadi — bola psixikasini to‘g‘ri baholash, uning rivojlanishidagi muammolarni aniqlash, ularni hal qilish uchun tegishli choralarni ko‘rish va bolaning psixologik salomatligini qo‘llab-quvvatlashdir.

- Bola psixikasini baholash: Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologik rivojlanishining turli aspektlarini tahlil qilish. Bu bolaning hissiy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishini o‘z ichiga oladi.

- O'qituvchilar va tarbiyachilarga yordam berish: Tarbiyachilarga bolalar bilan ishlashda psixologik yondoshuvlarni qo'llashda yordam berish, bolalarning xulq-atvoridagi o'zgarishlar haqida ma'lumot berish.

- Bola va oilalarga maslahatlar berish: Bolaning oila bilan munosabatlarini yaxshilash, oila a'zolariga bola tarbiyasida yordam berish.

- Psixologik tahlil va yordam: Muammolarni aniqlash, masalan, bola o'qish va ijtimoiy moslashuvda qiyinchiliklar bo'lsa, ularga yordam ko'rsatish.

- Bola shaxsiyatining rivojlanishini qo'llab-quvvatlash: Bola shaxsiyatini mustahkamlash va uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida psixologik xizmatlar bir necha shaklda amalga oshirilishi mumkin. Quyidagi xizmatlar odatda psixologlar tomonidan taqdim etiladi:

- Individual psixologik maslahat: Bola bilan alohida suhbatlar o'tkazish va uning hissiy holatini tahlil qilish. Shuningdek, psixolog bola bilan mustaqil ravishda ishlaydi va uning ichki dunyosini tushunishga harakat qiladi.

- Guruhi psixologik maslahatlar: Bir guruh bolalar bilan ishlash, ularning o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar, xulq-atvor va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar.

- Oilaviy maslahatlar: Bola va uning oilasi bilan ishlash, oilaviy munosabatlar va tarbiya usullari haqida maslahatlar berish. Bu xizmat bolaga yordam ko'rsatish uchun juda muhim, chunki oilaning o'rni bola rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

- Emotsional qo'llab-quvvatlash: Bola psixologik jihatdan qiyinchiliklarga duch kelganda, psixolog uning emotsional holatini yaxshilashga yordam beradi, masalan, qo'rquv, xavotir, depressiya kabi holatlarni bartaraf etish.

- Bola psixologik rivojlanishining monitoringi: Psixologlar bolalarning rivojlanishini muntazam ravishda kuzatib boradilar va ular bo'yicha tahlil olib, vaqtida yordam ko'rsatishadi.

Psixolog xizmatini tashkil etishda quyidagi jihatlar muhim hisoblanadi:

- Tashkilotning mavjudligi va resurslar: Maktabgacha ta'lim tashkilotida psixologning o'rni aniq belgilanishi kerak. Bunda psixologning ishlash joyi, resurslar va imkoniyatlar hisobga olinadi. Psixologlar uchun alohida xonalar va zarur asbob-uskunalar tashkil etish zarur.

- Psixologning professional malakasi: Psixolog maktabgacha ta'lim tizimida o'zining psixologik bilimlarini va pedagogik ko'nikmalarini muntazam ravishda yangilab borishi kerak. Psixologning tajribasi va bilimlari uning bolalar bilan ishlashda samaradorligini oshiradi.

- Ijtimoiy va pedagogik hamkorlik: Psixolog bolalar bilan ishlashda pedagogik jamoa va oila bilan yaqin hamkorlik o'rnatishi lozim. Bu bola rivojlanishiga ta'sir qiluvchi barcha omillarni ko'rib chiqishga imkon beradi.

- Psixologik yordamning doimiyliigi: Psixologik yordam bolalarga faqat muammolar yuzaga kelganda emas, balki ularning umumiy rivojlanishiga ham yordam berish kerak. Bu bolaning emotsional va aqliy holatini yaxshilashga qaratilgan uzun muddatli yondoshuvni ta'minlaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda psixolog turli metod va yondoshuvlarni qo'llaydi. Quyidagi metodlar keng qo'llaniladi:

- Kuzatish: Bola va uning faoliyatini kuzatib, psixolog bola psixikasining xususiyatlarini va ehtiyojlarini aniqlaydi.

- Testlar va anketalar: Bolaning psixologik holatini baholash uchun turli testlar va anketalar ishlatiladi. Masalan, intellektual rivojlanishni o'lchash, emotsional holatni aniqlash va boshqalar.

- O'yin va rol o'ynash metodlari: O'yin orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini, ijtimoiy aloqalarini va xulq-atvorlarini ifodalaydilar. Bu metod bolaning ichki dunyosini tushunishga yordam beradi.

- Suhbatlar va maslahatlar: Bolalar va ularning oilalariga suhbatlar o'tkazish, bola psixikasini tushunish va kerakli maslahatlar berish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida psixolog xizmatining bir nechta foydali jihatlari mavjud:

- Bola psixikasini to'g'ri baholash: Psixolog bola psixikasini baholab, uning rivojlanishidagi kamchiliklarni aniqlaydi va ularga yordam beradi.

- Tarbiyachilarga yordam: Psixologlar tarbiyachilarni bolalar bilan to'g'ri ishlash usullariga o'rgatishadi va pedagogik jarayonni samarali tashkil etishlariga ko'maklashadilar.

- Oila bilan hamkorlik: Psixologlar oilalarga bola tarbiyasida yordam berishadi, oilaviy muammolarni hal qilishda maslahatlar beradilar.

- Bolalar uchun xavfsiz muhit yaratish: Psixologlar bolalar uchun xavfsiz va sog'lom rivojlanish muhitini yaratishga yordam beradi. Bu muhitda bola o'zini erkin his qiladi va yaxshi rivojlanadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotida psixolog xizmatini tashkil etish bolaning to'g'ri rivojlanishini ta'minlash, o'qituvchilar va oilalarga yordam berish, hamda bola psixikasini chuqur tushunishga imkon yaratadi. Psixolog xizmatining samarali ishlashi bolalarning psixologik salomatligi va rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu xizmatlar bolalarning hissiy, aqliy va ijtimoiy holatini mustahkamlash, hamda ularga moslashuvni osonlashtirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Nishanova Z.T. "Psixologik xizmat" O'quv qollanma.2007 y.
2. Xamrayeva M., Avezov O. "Psixologik xizmat ko'rsatish predmeti, maqsadi va vazifalari" Masters scientific journal 2024.
3. Chorjeva, D. (2020). DIAGNOSTICS AS A BRANCH OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL KNOWLEDGE AND TYPE OF RESEARCH ACTIVITY OF A TEACHER. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(3).
4. Choriyeva, D. (2022). TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK TEXNIKANING ROLI. Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar, 1(24), 101-103.

5. Чориева, Д. А. (2021). МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ РАБОТЫ С АГРЕССИВНЫМИ ДЕТЬМИ. In Человек в современном мире: пространство и возможности для личностного роста (pp. 152-161).
6. Чориева, Д. А. (2019). Педагогическая диагностика в условиях дошкольного образования. Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации, 86.
7. Чориева, Д. А., & Ражабова, Г. Ф. (2022). ЗНАЧЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДИАГНОСТИЧЕСКОГО СРЕДСТВА В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ. Results of National Scientific Research International Journal, 1(6), 327-343.
8. Чориева, Д. А. (2022). ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ДИАГНОСТИКА ФАОЛИЯТИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНУВЧИ ШАХСГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР: <https://doi.org/10.53885/edinres>. 2022.9.09.014 Чориева Дурдона Анваровна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Мактабгача таълим факультети Мактабгача таълим психологияси ва педагогикаси кафедраси педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), в. б. доценти. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (9), 99-102.
9. Chorlieva, D. A. BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY MAHORATLARINI OSHIRISH YO'LLARI. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI, 385.
10. Anvarovna, C. D. (2024). MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN PRESCHOOL EDUCATION. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 58-62.
11. Anvarovna, C. D. (2024). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМДА ПЕДАГОГИК ДИАГНОСТИКА ВА KORREKSIYALASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 48-53.

12. Anvarovna, C. D. (2024). TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK DIAGNOSTIK SAMARALI METODLARDAN FOYDALANISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 54-57.
13. Choriyeva, D., & Ahmadova, S. (2023). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertaklarning ahamiyati. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 1(2-3).
14. Durdona, C. (2023, December). KREATIVLIK ORQALI BOLALARNING QOBILYATLARINI OSHIRISH. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 12, pp. 302-305).
15. Durdona, C. (2023). BOLALARDA KREATIVLIK QOBILYATINI RIVOJLANTIRISH. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 265-270.
16. Choriyeva, D. (2023). OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILADIGAN IJTIMOIIY VAZIFALAR. Talqin va tadqiqotlar, 1(32).
17. DURDONA, C., & SHAHNOZA, K. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING KREATIVLIGINI OSHIRISHDA TASVIRIY FAOLIYATNING O 'RNI. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 1(7), 191-196.